

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Навчально-науковий інститут № 3

Кафедра тактичної підготовки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор НАВС
полковник поліції

Станіслав ГУСАРЕВ

22. 03 .2021

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ ТА ОСОБИСТА БЕЗПЕКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

для підготовки фахівців ступеня вищої освіти магістр
за спеціальністю 053 «Психологія»
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Статус дисципліни: обов'язкова
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Ступінь вищої освіти: магістр
Галузь знань: Соціальні та поведінкові науки (53)
Спеціальність: Психологія (053)
Освітня програма: Психологія
Форми здобуття вищої освіти: заочна
Мова навчання: українська
Форма підсумкового контролю: залік

КИЇВ – 2021

УДК 331.45:351.741.08

Розробники:

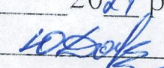
Юрій Давигора – В.о. Завідувача кафедри тактичної підготовки Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук.

Євгеній Гузенко – старший викладач кафедри тактичної підготовки Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент.

Дмитро Руцький – викладач кафедри тактичної підготовки навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ.

Василь Вербовий – Завідувач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки Прикарпатського факультету Національної академії внутрішніх справ, кандидат наук з фізичного виховання і спорту.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри тактичної підготовки (ТП) протокол від 25 02 2021 року № 12.

В.о. Завідувача кафедри (ТП) **Юрій ДАВИГОРА**

Схвалено науково-методичною радою НАВС Протокол від 2203 2021 року 8.

Голова науково-методичної ради **Станіслав ГУСАРЕВ**

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами

(Додаток _____).

(потрібне підкреслити)

Протокол засідання кафедри (ТП) методичної ради від ____ 202__ № ____

Протокол науково-від

____ 202__ № ____

В.о. Завідувача кафедри ТП

Голова НМР

_____ **Юрій ДАВИГОРА**

_____ **Станіслав ГУСАРЕВ**

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Предмет вивчення дисципліни:

Предметом вивчення навчальної дисципліни є ризики та загрози виникнення шкідливих і небезпечних виробничих чинників у професійній діяльності фахівців, які здійснюють професійну діяльність у сфері юриспруденції, заходи із забезпечення здорових і нешкідливих умов праці, організація розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань, встановлення причин їх виникнення.

Мета викладання дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі та особиста безпека» є вивчення основних аспектів організації безпечних та нешкідливих умов праці в конкретному підрозділі та організації в цілому, ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями розслідування і обліку нещасних випадків та професійних захворювань, формування професійних навичок ефективного управління охороною праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду.

Завдання викладання дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі та особиста безпека» є:

– розширення кола знань про засоби і методи забезпечення збереження здоров'я і працездатності працівників через ефективне управління охороною праці;

– ознайомлення з досягненнями світової та вітчизняної думки щодо соціального партнерства як принципу законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці, основними сучасними вимогами до охорони праці в структурі соціальної відповідальності;

– набуття навичок практичної діяльності в профілактиці травматизму, забезпеченні прав працівників на збереження здоров'я і працездатності, гарантованих Конституцією України;

– формування у здобувачів вищої освіти відповідальності за колективну та власну безпеку, розвиток навичок аналітичного мислення, виховання стійкої особистої позиції щодо нерозривності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці.

Пререквізити (Prerequisite). Теорія держави та права, Конституційне право, Міжнародне право, Право Європейського Союзу, Адміністративне право, Адміністративний процес, Адміністративна відповідальність, Публічне адміністрування.

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність

Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проєктами.

К9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

Додаткові фахові компетентності, визначені за освітньою програмою:

ФК10. Здатність самостійно розробляти проєкти шляхом творчого застосування існуючих та генерування нових ідей.

Програмні результати навчання;

ПРН8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми (програмні компетентності), здобувачі вищої освіти повинні:

Знати:

– поняття, сутність і завдання охорони праці, основні заходи підвищення безпеки праці;

– структуру системи управління охороною праці, її центри та основні функції;

– поняття, сутність та елементи гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу;

– основні групи причин виробничого травматизму і професійної захворюваності, методи їх аналізу, заходи з профілактики;

– особливості розслідування нещасних випадків та професійних захворювань;

Вміти:

– використовувати положення нормативних актів та рекомендації охорони праці для вирішення проблем забезпечення власної та колективної безпеки;

– застосувати теоретичні знання з охорони праці для високопрофесійного виконання службових обов'язків.

- організовувати діяльність службового колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- впроваджувати ефективний розподіл функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у службовому колективі;
- надавати допомогу та консультації з практичних питань безпеки праці;
- контролювати виконання вимог охорони праці в організації.
- брати участь та ефективно взаємодіяти у проведенні розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань;
- приймати рішення, спрямовані на попередження випадків травматизму за матеріалами розслідування конкретного нещасного випадку в установі.

На вивчення навчальної дисципліни заплановано 60 годин 2 кредити ECTS.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Організація управління та нагляду за охороною праці.

Нормативно-правове забезпечення ефективності державного управління охороною праці. Соціальний діалог як принцип правового забезпечення охорони праці в Україні. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Охорона праці в документах Міжнародної організації праці (МОП). Основні положення Програми гідної праці МОП для України. Юридична регламентація охорони праці осіб, зайнятих у галузі юриспруденції.

Система управління охороною праці (СУОП): основні вимоги до її побудови та функціонування. Завдання управління охороною праці та функції СУОП на загальнодержавному, регіональному, галузевому та локальному рівнях. Структурно-функціональна, інформаційно-поведінкова підсистеми СУОП. Роль підсистеми саморозвитку в ефективності СУОП. Державний нагляд та громадський контроль за охороною праці, суб'єкти які його здійснюють.

Служби охорони праці у системі керування установою, їх місце, роль, завдання та функції. Типове положення про службу охорони праці: структура та зміст його розділів. Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців установи. Пріоритет функцій забезпечення безпеки. Ефективність функціональної структури СУОП. Структура та організація служб охорони праці в МВС України.

Тема 2. Особливості умов праці.

Нормативне регламентування праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Працездатність, поняття та характеристика.

Умови праці працівників юридичних професій, їх особливості. Санітарно-гігієнічні умови праці, їх оцінка і нормування шляхом установлення стандартів, санітарних норм і вимог. Психофізіологічні фактори умов праці, що зумовлені змістом праці та її організацією (фізичне навантаження, пов'язане з динамічною і статичною роботою; нервово-психічне навантаження у вигляді напруження зору – точність роботи; нервово-емоційне напруження та

інтелектуальне навантаження – обсяг інформації, що опрацьовується, кількість важливих об'єктів одночасного спостереження; монотонність трудового процесу – темп праці; різноманітність тощо). Естетичні та соціально-психологічні елементи умов праці, їх роль у діяльності працівників Національної поліції та інших осіб зайнятих у галузі юриспруденції.

Поняття та визначальні чинники особистої безпеки працівника Національної поліції України.

Тема 3. Вимоги безпеки до обладнання та приміщень.

Вимоги до розміщення та планування громадських будинків і приміщень, де відбувається трудова діяльність працівників Національної поліції та інших осіб зайнятих у галузі юриспруденції. Нормативне регламентування розмірів робочих приміщень. Нормування параметрів повітря робочої зони, мікроклімату, освітлення та рівня шуму.

Раціональне планування робочого місця. Основні вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Обладнання (оснащення) робочого місця (основне і допоміжне, постійне і тимчасове). Естетика як важливий чинник безпеки праці.

Нормативні документи щодо забезпечення охорони праці користувачів комп'ютерів. Вимоги до виробничих приміщень для експлуатації візуальних дисплейних терміналів (ВДТ). Характеристика та параметри приміщень, де експлуатуються ВДТ. Параметри виробничого середовища приміщень з ВДТ. Гігієнічні вимоги до організації та обладнання робочих місць з ВДТ. Вимоги до режимів праці і відпочинку при роботі з ВДТ. Конструкція робочого місця користувача ПК. Правила розміщення робочих столів користувачів ПК. Психофізіологічне розвантаження.

Тема 4. Виробничий травматизм і професійні захворювання, розслідування та облік нещасних випадків.

Поняття нещасного випадку на виробництві згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Ознаки, які характеризують настання нещасного випадку.

Розподіл виробничого травматизму за причинами, травмуючими факторами тощо. Статистичні дані щодо загального і смертельного травматизму (динаміка останніх років, порівняльна оцінка). Особливості травматизму та професійної захворюваності серед працівників Національної поліції. Суб'єктивні та об'єктивні причини травматизму в НПУ. Наслідки виробничого травматизму. Шляхи запобігання травматизму та професійним захворюванням.

Види професійних захворювань, закріплені у законодавстві України. Перелік установ і закладів, які мають право встановлювати остаточний діагноз професійних захворювань. Обов'язки роботодавця при розслідуванні обставин і причин виникнення професійних захворювань. Повноваження та обов'язки комісії з розслідування професійного захворювання. Процедура оформлення акта проведення розслідування причин виникнення професійного

захворювання. Заходи щодо запобігання виникненню професійних захворювань. Реєстрація та облік випадків професійних захворювань (отруєнь)
 6. Нормативне регламентування підстав та особливостей розслідування та обліку нещасних випадків. Загальне та спеціальне розслідування нещасного випадку. Порядок повідомлення про нещасні випадки (в тому числі поранення). Обов'язки керівника при отриманні повідомлення про нещасний випадок. Комісія з розслідування нещасного випадку: склад комісії залежно від виду події, завдання, повноваження, терміни. Документи, які складаються при проведенні розслідування нещасного випадку. Обставини, за яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з трудовою діяльністю, і складається акт за формою Н-1. Обставини, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з трудовою діяльністю

Особливості розслідування нещасного випадку, який стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно. Розслідування нещасних випадків, які сталися з курсантами, слухачами, з водіями, екіпажами, які виконували свої обов'язки у зведених загонах, під час практики, у відрядженні, з працівниками які тимчасово переведені на інше підприємство або виконували роботу за сумісництвом, з працівниками особового складу аварійно-рятувальної служби, Державної служби охорони.

Спеціальне розслідування нещасних випадків (у тому числі поранень). Групові нещасні випадки. Випадки смерті або загибелі працівника. Випадки зникнення працівника. Терміни проведення спеціального розслідування. Матеріали, що належать до спеціального розслідування.

Звітність та інформація про нещасні випадки (у тому числі поранення), аналіз їх причин.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS - 2	Галузь знань соціальні та поведінкові науки (05)	Загальна
	Спеціальність психологія (053)	
Кількість розділів - 2	Спеціалізація: підготовка фахівців для підрозділів психологічного забезпечення	Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 60		1-й
		Семестр

Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 самостійної роботи - 4	Ступінь вищої освіти: магістр	1-й
		Лекції
		4 год.
		Семінарські
		-
		Практичні
		8 год.
		Самостійна робота
		48 год.
Вид контролю		
Екзамен		

3. Тематичний план

Назви розділів і тем	Кількість годин								
	денна форма				заочна форма				
	усього	у тому числі			усього	у тому числі			
		л.	с.	пр.		с.р.	л.	с.	пр
Розділ 1. Основи охорони праці									
Тема 1. Організація управління та нагляду за охороною праці						2			4
Тема 2. Особливості умов праці						2		2	10
Тема 3. Вимоги безпеки до обладнання та приміщень								2	16
Тема 4. Виробничий травматизм і професійні захворювання, розслідування та облік нещасних випадків								4	18
Усього годин						4		8	48
Форма контролю: Екзамен									

4. Плани семінарських та практичних занять

Тема 1. Організація управління та нагляду за охороною праці.

лекційне заняття - 2 години

1. Нормативно-правове забезпечення ефективності державного управління охороною праці.
2. Основні положення Програми гідної праці МОП для України.
3. Система управління охороною праці (СУОП), її завдання та структура.

Тема 2. Особливості умов праці.

лекційне заняття - 2 години

1. Особливості трудового процесу.
2. Характеристика умов праці в діяльності працівника.
3. Концепт особистої безпеки у практичній діяльності психолога.

практичне заняття - 2 години

1. Класифікація умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.
2. Умови праці працівників юридичних професій, їх особливості.
3. Санітарно-гігієнічні умови праці, їх оцінка і нормування.
4. Психофізіологічні фактори умов праці.
5. Естетичні та соціально-психологічні елементи умов праці.
6. Поняття та визначальні чинники особистої безпеки працівника.

Тема 3. Вимоги безпеки до обладнання та приміщень.

практичне заняття - 2 години

1. Вимоги до розміщення та планування громадських будинків і приміщень, де відбувається трудова діяльність працівників зайнятих у галузі.
2. Розміщення обладнання та утримання робочих місць. Раціональне планування робочого місця.
3. Забезпечення охорони праці користувачів комп'ютерів.
4. Вимоги до виробничих приміщень та робочих місць, обладнаних ВДТ.
5. Режим праці і відпочинку при роботі з ВДТ
6. Естетика як важливий чинник безпеки праці.

Тема 4. Виробничий травматизм і професійні захворювання, розслідування та облік нещасних випадків

практичне заняття - 2 години

1. Поняття нещасного випадку, ознаки, які характеризують настання нещасного випадку
2. Розподіл виробничого травматизму за причинами, галузями, травмуючими факторами.

3. Особливості травматизму та професійної захворюваності серед працівників Національної поліції. Суб'єктивні та об'єктивні причини травматизму в НПУ.
4. Наслідки виробничого травматизму. Шляхи запобігання травматизму та професійним захворюванням.
5. Поняття та види професійних захворювань.
6. Порядок розслідування та обліку професійних захворювань.
7. Нормативне регламентування підстав та особливостей розслідування та обліку нещасних випадків.
8. Загальне та спеціальне розслідування нещасного випадку.
9. Обставини, за яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з трудовою діяльністю, і складається акт за формою Н-1.
10. Обставини, за яких нещасні випадки не визнаються такими, що пов'язані з трудовою діяльністю.

5. Завдання для самостійної роботи

5.1. Практикум (теми рефератів):

1. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
2. Охорона праці в документах Міжнародної організації праці (МОП).
3. Соціальний діалог як принцип правового забезпечення охорони праці в Україні.
4. Юридична регламентація охорони праці осіб, зайнятих у галузі юриспруденції.
5. Структура та організація служб охорони праці.
6. Громадський контроль за станом охорони праці.
7. Соціальне страхування від нещасного випадку на роботі та професійного захворювання.
8. Фактор ризику в профілактиці виробничого травматизму.
9. Безпека праці: ергономічні та естетичні аспекти.
10. Планування заходів з охорони праці на галузевому рівні.
11. Поліпшення умов праці на постійних робочих місцях за фактором освітлення.
12. Забезпечення електромагнітної безпеки користувачів персональних комп'ютерів.
13. Безпечність експлуатації електрообладнання.
14. Роль службової підготовки у забезпеченні особистої безпеки працівника.
15. Забезпечення особистої безпеки працівників під час виконання роботи.

5.2. Орієнтовний перелік питань для тестового контролю самостійної роботи:

1. Управління охороною праці включає наступні центри...
2. Об'єктом управління охороною праці є...
3. Функція управління ОП в галузі, яка передує встановленню мети і завдань з охорони праці, визначає подальший розвиток у цій сфері, має назву...
4. Функція управління ОП в галузі, яка полягає у встановленні послідовних рішень щодо створення безпечних і здорових умов праці та у свою чергу поділяється на оперативне, поточне й перспективне...
5. Вид управлінської діяльності, спрямований на формування зацікавленості як працівників, так і роботодавців у створенні безпечних і здорових умов праці...
6. Функція управління ОП в галузі, що передбачає систематичне і періодичне збирання інформації з охорони праці, оцінювання та аналіз даних різних її складових...
7. У разі відсутності професійної спілки в організації громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці здійснює...
8. Уповноваженим трудового колективу з питань охорони праці не може бути обраний...
9. Планові та позапланові заходи з охорони праці, які здійснюються шляхом проведення перевірок, ревізій, оглядів, обстежень...
10. Державний нагляд у сфері охорони праці здійснюється у спосіб, процедура якого визначається...
11. Запровадження єдиної державної статистичної звітності з питань охорони праці, покладається на...
12. Згідно із Законом України «Про охорону праці» фінансування охорони праці здійснюється...
13. Згідно із Законом України «Про охорону праці» для підприємств всіх форм власності та фізичних осіб, які використовують найману працю, витрати на охорону становлять відсоток від фонду заробітної плати у розмірі не менше...
14. Згідно із Законом України «Про охорону праці» безпосередня відповідальність за забезпечення належного функціонування системи управління охороною праці покладається на...
15. Припис спеціаліста з охорони праці може скасувати лише...
16. Ліквідація служби охорони праці допускається лише у разі...
17. Сукупність заходів для виявлення осіб, які за своїми професійно важливими психофізіологічними якостями відповідають вимогам конкретної діяльності в напружених та небезпечних умовах і придатні до виконання небезпечних робіт, має назву...
18. Планомірний процес впливу на виробничу систему для отримання заданих показників, що характеризують здоровий стан умов праці...
19. Сукупність факторів виробничого середовища та трудового процесу, які впливають на здоров'я та працездатність людини в процесі її професійної діяльності - це...

20. Умови праці, що характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища, вплив яких протягом робочої зміни (або ж її частини) створює високий ризик виникнення важких форм гострих професійних уражень, отруєнь, каліцтв, загрозу для життя...
21. Умови, при яких зберігається не лише здоров'я працюючих, а й створюються передумови для підтримування високого рівня працездатності...
22. Комплексна оцінка (не рідше одного разу на 5 років) всіх факторів виробничого середовища і трудового процесу, супутніх соціально-економічних факторів, що впливають на здоров'я і працездатність працівників в процесі праці...
23. До психофізіологічних небезпечних і шкідливих факторів трудового процесу належать...
24. Сукупність тимчасових змін у фізіологічному та психологічному стані людини, які з'являються внаслідок напруженої тривалої праці і призводять до погіршення її кількісних і якісних показників, нещасних випадків...
25. Зниження концентрації уваги і зменшення свідомого її регулювання, погіршення оперативної пам'яті і логічного мислення – це симптоми...
26. Згідно із ДСанПіН 3.3.2-007-98 тривалість безперервної роботи з комп'ютером для всіх видів робіт не повинна перевищувати...
27. Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин (наказ Держгірпромнагляду України від 26.03.2010 № 65) поширюються на...
28. Площу та об'єм для одного робочого місця оператора визначають згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98, із розрахунку не менше...
29. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 не допускається при роботі з ЕОМ з ВДТ і ПП, у разі...
30. У приміщеннях з ВДТ слід робити вологе прибирання не рідше ніж...
31. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 у виробничих та адміністративно-громадських приміщеннях обладнаних ВДТ ЕОМ та ПЕОМ, у разі переважної роботи з документами, освітлення забезпечується встановленням ...
32. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 у приміщеннях з ВДТ ЕОМ та ПЕОМ відбита блискість на робочих поверхнях відносно джерел природного і штучного освітлення, має бути...
33. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 нерівномірність розподілу яскравості в полі зору працюючих з ВДТ, має бути...
34. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 устаткування, що становить джерело шуму (АЦП, принтери тощо), слід розташовувати...
35. Робочі місця з ВДТ слід так розташовувати відносно світових прорізів, щоб природне світло падало ...
36. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 при розміщенні робочих столів з ВДТ слід дотримувати такі відстані між бічними поверхнями ВДТ, яка складає...

37. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 розташування екрана ВДТ має забезпечувати зручність зорового спостереження у вертикальній площині під кутом...
38. Згідно з вимогами ДСанПіН 3.3.2-007-98 при виконанні протягом дня робіт, що належать до різних видів трудової діяльності, за основну роботу з ВДТ ЕОМ і ПЕОМ слід вважати таку, що займає не менше...
39. Монітор ПК встановлюють так, щоб відстань від поверхні екрана до очей користувача залежно від розміру екрана становила...
40. Клавіатуру розміщують на робочому або окремому столі на відстані від краю з боку користувача, яка становить...
41. Рекомендації ергономістів щодо кольору як додаткового засобу попередження нещасних випадків та збереження працездатності працівників, передбачають використання малокоонтрастного поєднання теплих та холодних кольорів для робіт...
42. Поверхні, які постійно знаходяться у полі зору працівника не дозволяється фарбувати у кольори...
43. Колір, який при впливі на оператора протягом години, здатен погіршити психофізіологічний стан та удвічі знизити слухову чутливість...
44. Розслідування нещасних випадків, що трапилися з особами, які працюють на умовах трудової угоди, здійснюється на підставі...
45. Розслідуванню підлягають раптові погіршення стану здоров'я, поранення, травми, які спричинили втрату працездатності не менш ніж...
46. Якщо за висновками роботи комісії з розслідування прийнято рішення, що про нещасний випадок не повинен складатися акт за формою Н-1, тобто нещасний випадок не пов'язаний з виконанням службових обов'язків, про такий нещасний випадок складається акт за формою...
47. Про кожний нещасний випадок (у тому числі поранення) працівник, який його виявив, або сам потерпілий повинні негайно повідомити...
48. Лікувально-профілактичний заклад про кожне звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок (у тому числі поранення) повинен повідомити керівника підприємства, де працює потерпілий, протягом...
49. До складу комісії з розслідування нещасного випадку не може входити...
50. Якщо нещасний випадок трапився під час перебування на робочому місці, на території підрозділу або в іншому місці служби протягом робочого асу або, за дорученням керівника, в неробочий час, комісія визнає даний нещасний випадок таким...
51. Якщо нещасний випадок трапився унаслідок отруєння алкоголем, наркотичними або іншими отруйними речовинами, а також унаслідок їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо) за наявності медичного висновку, якщо це не викликано застосуванням цих речовин із службовою метою, комісія визнає даний нещасний випадок таким...
52. Якщо нещасний випадок трапився у разі використання власного транспорту в інтересах підрозділу з дозволу або за дорученням керівника, комісія визнає даний нещасний випадок таким...

53. Якщо нещасний випадок трапився внаслідок порушення потерпілим службової (трудової) дисципліни, комісія визнає даний нещасний випадок таким...
54. У разі прямування працівника до об'єкта (між об'єктами) обслуговування за затвердженими маршрутами, комісія визнає даний нещасний випадок таким...
55. У разі спроби самогубства працівника під впливом психофізіологічних, небезпечних та шкідливих факторів, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, комісія визнає даний нещасний випадок таким...
56. Акти розслідування нещасного випадку та акти за формою Н-1 (НТ) разом з матеріалами розслідування підлягають зберіганню в підрозділі протягом...
57. Випадки зникнення працівника під час виконання службових (посадових) обов'язків розслідуються відповідно до...
58. У разі нещасного випадку (у тому числі поранення) з працівником головного управління, департаменту чи відділу центрального апарату МВС, керівник повинен повідомити...
59. До особової справи потерпілого долучається акт форми...
60. Нещасний випадок (у тому числі поранення), про який безпосереднього керівника потерпілого чи керівника підрозділу своєчасно не повідомили, або якщо втрата працездатності від нещасного випадку настала не одразу, незалежно від терміну, коли він стався, розслідується після одержання заяви потерпілого протягом...
61. Нещасні випадки (у тому числі поранення), що сталися під час виконання завдань на робочому місці під його керівництвом, розслідуються і беруться на облік...
62. Контроль за своєчасним і об'єктивним розслідуванням нещасних випадків (у тому числі поранень), їх документальним оформленням та обліком, виконанням заходів щодо усунення їх причин здійснюють...
63. Спеціальне розслідування нещасних випадків (у тому числі поранень) проводиться протягом не більше...
64. Під час спеціального розслідування керівник установи зобов'язаний організувати проведення медичного обстеження працівників відповідно, у разі...
65. Порядок розслідування обліку нещасних випадків, затверджений постановою КМУ від 30.11.2011 р. № 1232 не поширюється на ...
66. У разі коли нещасний випадок стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно та добровільно застрахована у Пенсійному фонді України розслідування організовує...
67. Проведення розслідування нещасного випадку, стався з фізичною особою - підприємцем чи особою, що забезпечує себе роботою самостійно і не застрахована у Пенсійному фонді України організовує...
68. Термін давності, за яким можна провести розслідування нещасного випадку, про який не було повідомлено роботодавцю...
69. Нещасний випадок, про який своєчасно не повідомлено керівника підприємства чи роботодавця потерпілого або внаслідок якого втрата

- працездатності настала не одразу, розслідується і береться на облік після надходження заяви потерпілого протягом...
70. Якщо факт настання нещасного випадку встановлено рішенням суду, розслідування організовує...
71. Якщо потерпілий не є членом профспілки (за умови наявності профспілки в установі), до складу комісії входить...
72. У разі відмови роботодавця скласти або затвердити акт розслідування нещасного випадку чи незгоди потерпілого із змістом зазначеного акта, має право видавати обов'язкові для виконання роботодавцем приписи щодо необхідності проведення розслідування (повторного розслідування), затвердження чи перегляду затверженого акта...
73. Перелік установ і закладів, які мають право встановлювати остаточний діагноз професійних захворювань, переглядається кожні п'ять років та затверджується окремим наказом...
74. За наявності ознак стійкої втрати професійної працездатності внаслідок професійного захворювання лікувально-профілактичний заклад, що надає медичну допомогу працівникам підприємства, на якому працює хворий, або лікувально-профілактичний заклад за місцем його проживання направляє хворого до...
75. Встановлення професійного захворювання в осіб, які працювали за межами України на підприємствах колишнього СРСР, проводиться згідно з постановою КМУ №1232 на підставі...

6. Індивідуальні завдання

Тема 1. Організація управління та нагляду за охороною праці

1. Нагляд та контроль за охороною праці, його предмет
2. Стадії процесу наглядової діяльності за охороною праці
3. Основні положення Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
4. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці, затверджені Держгірпромнаглядом 7 лютого 2008 року, їх основні положення

Тема 2. Особливості умов праці

1. Найбільш розповсюджені фактори трудового процесу в НПУ
2. Основні положення Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу, яка затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.04.2014 року № 428
3. Концепт особистої безпеки у практичній діяльності працівника
4. Компоненти безпеки діяльності працівників

Тема 3. Вимоги безпеки до обладнання та приміщень

1. Електромагнітні поля та електромагнітні випромінювання (ЕМВ):
- основні джерела випромінювань електромагнітної енергії, їх види

- особливості комплексно шкідливої дії електромагнітних випромінювань(ЕМВ) на організм людини
- 2. Заходи захисту від електромагнітних випромінювань (ЕМВ) (організаційні, інженерно-технічні та лікарсько-профілактичні).
- 3. Охорона праці користувачів ПК для працюючих з персональними комп'ютерами»:
 - вимоги до виробничих приміщень для експлуатації ПК:
 - гігієнічні вимоги до організації та обладнання робочих місць з ПК
 - вимоги до режимів праці і відпочинку при роботі з ПК

Тема 4. Виробничий травматизм і професійні захворювання, розслідування та облік нещасних випадків

1. Теорії виникнення травматизму, їх основні положення
2. Види та причини виробничого травматизму
3. Найбільш травмонебезпечні галузі економіки та види робіт
4. Причини, які призводять до травматизму та загибелі працівників
5. Основні психологічні чинники травматизму та загибелі працівників поліції.
6. Документи, які складаються при проведенні розслідування нещасних випадків.
7. Спеціальне розслідування нещасних випадків (у тому числі поранень).
8. Звітність та інформація про нещасні випадки (у тому числі поранення), аналіз їх причин.

7. Методи навчання та контролю

• Словесні

Розповідь-пояснення використовується під час навчання курсантів та слухачів протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від уміння викладача розповідати, дохідливості та доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та курсантом (слухачем), який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати курсантів на активізацію отриманих знань. Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність курсантів (слухачів), ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

Лекція служить для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

• Наочні методи

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

- **Практичні методи:** вправи, складання процесуальних документів. Проведення слідчих (розшукових) дій. Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а служать лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань.

- **Навчальна робота під керівництвом викладача** – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

- **Рольова гра:**

- пояснення фабули (змісту й умов гри);

- підготовка дійових осіб для виконання своїх ролей;

- підготовка учнів-експертів, ведучого.

Методи контролю

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь здобувачів вищої освіти відбувається у формі поточного, проміжного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки доповідей і рефератів, написання самостійних і модульних контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів вищої освіти і вміння застосовувати їх на практиці.

Проміжний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння здобувачів вищої освіти теоретичного і практичного матеріалу модулів і здійснення в межах семестру наприкінці планового вивчення навчальної дисципліни. Рівень практичних навичок оцінюється в процесі виконання здобувачів вищої освіти аналізу матеріалів кримінальних проваджень за тематикою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає два теоретичних питання і задачу.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає одне теоретичне питання і задачу.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання.

Методи контролю

Перевірка глибини засвоєння знань, рівня сформованості навичок та умінь здобувачів вищої освіти відбувається у формі поточного та підсумкового видів контролю.

Поточний контроль здійснюється шляхом оцінювання усних відповідей щодо проблем для обговорення, передбачених планом семінарських занять, а також шляхом: проведення експрес-опитувань, тестування, підготовки доповідей і рефератів, написання самостійних контрольних робіт.

При оцінюванні враховується глибина теоретичних знань здобувачів вищої освіти і вміння застосовувати їх на практиці.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену після закінчення вивчення навчальної дисципліни. Структура білета передбачає три питання.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Аудиторна робота	Підсумковий контроль залік	Підсумкова кількість балів
60		
Т. 1, Т. 2 ... Т. 5	40	100

Розподіл балів за результатами оцінювання підсумкового контролю.

Загальна оцінка	Комбінація оцінок за напрямками	Бали
5	5, 5, 5	40
	5, 5, 4	37
4	5, 4, 4; 5, 5, 3	35
	4, 4, 4; 5, 4, 3	32
	4, 4, 3	29
3	5, 3, 3	28
	4, 3, 3	26
	3, 3, 3	24
2	наявність 2 за напрям	0

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
85 – 89	Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу, освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
75 – 84		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
66–74	Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки.
60 – 65		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачені програмою навчання навчальні завдання не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35–59	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).
1–34	Незадовільно (з обов'язково-вим повторним курсом)	F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до будь-якого значимого підвищення якості виконання навчальних завдань.

9. Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю:

1. Соціальний діалог як принцип правового забезпечення охорони праці в Україні.
2. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
3. Охорона праці в документах Міжнародної організації праці.
4. Основні положення Програми гідної праці МОП для України.
5. Юридична регламентація охорони праці осіб, зайнятих у галузі юриспруденції.
6. Управління охороною праці: поняття та система
7. Структурно-функціональна, інформаційно-поведінкова підсистеми СУОП.
8. Функції складових системи управління охороною праці.
9. Державне управління охороною праці, його характеристика
10. Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці.
11. Управління охороною праці з боку керівника.
12. Управління та нагляд за охороною праці з боку працівників.
13. Відомчий, громадський та регіональний контроль за охороною праці: загальна характеристика.
14. Служби охорони праці у системі керування установою, їх місце, роль, завдання та функції.
15. Типове положення про службу охорони праці: структура та зміст його розділів.
16. Органи, які здійснюють нагляд за охороною праці, їх повноваження
17. Державна служба України з питань праці, її функції у сфері охорони праці
18. Планування та фінансування робіт з охорони праці.
19. Звітність з питань охорони праці.
20. Особливості трудового процесу.
21. Умови праці працівників юридичних професій, їх особливості.
22. Характеристика умов праці.
23. Працездатність, поняття та характеристика.
24. Фактори робочого середовища, що впливають на працездатність.
25. Класи умов праці, їх характеристика.
26. Основні положення Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.
27. Концепт особистої безпеки у практичній діяльності працівника:
28. Особиста безпека: поняття, мета предмет, об'єкт.
29. Основні заходи та принципи особистої безпеки працівника .
30. Компоненти безпеки в діяльності працівників.
31. Види навантажень у процесі праці та їх співвідношення.
32. Навантаження, притаманні працівникам юридичних професій (статичне, динамічне, нервово-психічне).
33. Навантаження та фізіологічні зміни, характерні для розумової праці.

34. Вимоги до безпечності обладнання працівника юридичної сфери
35. Організація трудового процесу та робочих місць юристів.
36. Забезпечення безпеки в системі людина-комп'ютер.
37. Особливості роботи користувачів комп'ютерів з позиції безпеки праці.
38. Забезпечення охорони праці користувачів ВДТ.
39. Вимоги до робочих приміщень для експлуатації ВДТ:
40. Гігієнічні вимоги до організації та обладнання робочих місць з ВДТ
41. Вимоги до режимів праці і відпочинку при роботі з ВДТ
42. Ергономіка та її роль в охороні праці
43. Естетика як чинник безпеки праці.
44. Параметри естетичного клімату та їх визначення.
45. Вимоги та оцінка ергономічності робочого обладнання.
46. Роль кольору у виробничому середовищі.
47. Проблеми збереження здоров'я у сферах діяльності людини, де використовуються інформаційні технології.
48. Виробничий травматизм, його поняття та характеристика.
49. Розподіл виробничого травматизму за причинами і травмуючими факторами.
50. Сутність методів аналізу травматизму та професійних захворювань.
51. Причини, які призводять до травматизму та загибелі.
52. Основні психофізіологічні чинники травматизму.
53. Шляхи запобігання травматизму та професійним захворюванням (технічні, організаційні, санітарно-гігієнічні, правові, економічні)
54. Професійні захворювання, їх розслідування та облік.
55. Організація загального розслідування нещасних випадків.
56. Спеціальне розслідування нещасних випадків, порядок проведення
57. Обов'язки керівника підрозділу під час проведення спеціального розслідування;
58. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків не пов'язаних зі трудовою діяльністю
59. Обов'язки керівника при отриманні повідомлення про нещасний випадок з працівником.
60. Розслідування та порядок обліку нещасних випадків не виробничого характеру.
61. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
62. Охорона праці в документах Міжнародної організації праці (МОП).
63. Соціальний діалог як принцип правового забезпечення охорони праці в Україні.
64. Юридична регламентація охорони праці осіб, зайнятих у галузі юриспруденції.
65. Структура та організація служб охорони праці.
66. Громадський контроль за станом охорони праці.

67. Соціальне страхування від нещасного випадку на роботі та професійного захворювання.
68. Фактор ризику в профілактиці виробничого травматизму.
69. Безпека праці: ергономічні та естетичні аспекти.
70. Планування заходів з охорони праці на галузевому рівні.
71. Поліпшення умов праці на постійних робочих місцях за фактором освітлення.
72. Забезпечення електромагнітної безпеки користувачів персональних комп'ютерів.
73. Безпечність експлуатації електрообладнання.
74. Роль службової підготовки у забезпеченні особистої безпеки працівника.
75. Забезпечення особистої безпеки працівників під час виконання роботи.
76. 1. Особливості трудового процесу.
77. 2. Характеристика умов праці в діяльності працівника.
78. 3. Концепт особистої безпеки у практичній діяльності психолога.
79. Класифікація умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.
80. Умови праці працівників юридичних професій, їх особливості.
81. Санітарно-гігієнічні умови праці, їх оцінка і нормування.
82. Психофізіологічні фактори умов праці.
83. Естетичні та соціально-психологічні елементи умов праці.
84. Поняття та визначальні чинники особистої безпеки працівника.
85. Розміщення обладнання та утримання робочих місць. Раціональне планування робочого місця.
86. Забезпечення охорони праці користувачів комп'ютерів.
87. Вимоги до виробничих приміщень та робочих місць, обладнаних ВДТ.
88. Режимы праці і відпочинку при роботі з ВДТ
89. Естетика як важливий чинник безпеки праці.
90. Розподіл виробничого травматизму за причинами, галузями, травмуючими факторами.

10. Рекомендована література

Основна

1. Про охорону праці : Закон України від 21.11.2002 р. // Відомості Верховної ради. – 2003. – № 2. – С. 10.
2. Кодекс цивільного захисту України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458.

3. Кодекс законів про працю України: затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375 // зі змінами та доповненнями
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату праездатності: Закон України від 23.09.1999 року, // Відомості Верховної ради – 1999. - № 46-47, С. 403.
5. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 р. // Відомості Верховної ради. – 2011. – № 28. – ст. 255.
6. Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014-2018 роки: Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 10, ст.112
7. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2015 р. № 96
8. Про Державну комісію питань техніко-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 липня 2015 року № 18
9. Про порядок проведення атестації робочих місць по умовах праці: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 р. № 442 .
10. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 08 квітня 2014 № 248 «Про затвердження Гігієнічної класифікації праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу»
11. Наказ МВС України від 30.12.2014 № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні»
12. Наказ МВС України від 27.12.2002 № 1346 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій, що сталися в органах і підрозділах системи МВС України»
13. Наказ МВС України від 06.02.2001 № 85 «Порядок проведення військово-лікарської експертизи і медичного огляду військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу в системі МВС України»
14. Наказ Мінсоцполітики України від 14.02.2018 року № 207 «Про затвердження Вимог щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями»
15. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.
16. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
17. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці в органах внутрішніх справ. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 336с.
18. Копань В.С. Охорона праці в гуманітарній сфері: Навчальний посібник для слухачів вищих навчальних закладів – К.: Університетське вид-во Пульсари, 2007 – 200 с.

19. Охорона праці та особиста безпека працівників органів внутрішніх справ : Навчальний посібник / С.М. Бадьора, О.В. Коломієць, О.М. Свинаренко. – К. : Національна академія внутрішніх справ, 2014. – 296.
20. Охорона праці в галузі юриспруденції : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Пилипенко П.Д., Жолнович О.І., Козак З.Я., Кульчицька О.І., Лещух Д.Р. та ін.]. ; за ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Ін Юре, 2013. – 272 с.

Додаткова

21. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.
22. Гаркуша В.С., Корнєєв Ю.В., Шамрай В.О. Особиста безпека працівників державної податкової служби України: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Державна податкова адміністрація України ; Національна академія держ. податкової служби України ; Інститут законодавства Верховної Ради України. — К. : МП Леся, 2005. — 568с.
23. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.-Т., Лапін В. М. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.
24. Желібо Є. П., Баранова Н. І., Коваленко В.В. Охорона праці в органах державної податкової служби. Навч. посібник для ВНЗ. Ірпінь. - 2002.
25. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник. – Львів: УАД, 2009.- 336с.
26. Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків: Науково-практичні рекомендації / Під.ред. М.І. Ануфрієва, Я.Ю. Кондратьєва. – К.: НАВСУ, 1999. – 72 с.
27. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
28. Криволапчук В.О. Особиста безпека : навч.-практ. посіб / Криволапчук В.О., Тодуров І.М., Бондарчук М.Т., Юрченко А.В., Шаповалов О.В.. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 169 с.
29. Копань В.С. Охорона праці в гуманітарній сфері: Навчальний посібник для курсантів вищих навчальних закладів – К.: Університетське вид-во Пульсари, 2007 – 200 с.
30. Мельник В. Безпека особи як категорія політичної науки та суспільно-політичне явище. // Політична наука в Україні: стан і перспективи: матеріали всеукраїнської наукової конференції (Львів, 10-11 травня 2007 року) / Укл. Поліщук М., Скочиляс Л., Угрин Л. – Львів, ЦПД, 2008. - С. 198.
31. Охорона праці в діяльності ОВС України: Підруч. для навч. закл. МВС України / О.М. Бандурка, І.К. Шаша, І.В. Власенко, П.М. Бортнічук. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 287 с.
32. Сивко В.Й. Правові та організаційні основи охорони праці в Україні: Навчальний посібник. – К.: КОНДОР, 2009. – 140с.

33. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
34. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. Охорона праці: Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.

11. Інформаційні ресурси

1. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державної служби України з питань праці (Держпраці).
2. <http://www.mns.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС)
3. <http://www.social.org.ua/bibliotek> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків та професійних захворювань
4. geneva.mfa.gov.ua/ua - Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві
5. <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index> - Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України
6. www.library.univ.kiev.ua – Наукова бібліотека ім. М.Максимовича
7. <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib> – Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія”
8. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України
9. <http://www.nplu.kiev.ua> – Національна Парламентська бібліотека України /
10. <http://www.ulde.kiev.ua/news.php> – Центр розвитку українського законодавства